

Ny forskning om Sverige som adoptionsland

Adoptivföräldern Carina Tigervall och adopterade Tobias Hübinette har nyligen publicerat sitt forskningsprojekt om adoption, diskriminering och identitet. Forskningen är inte en kritik mot internationella adoptioner utan handlar om adopterades liv i Sverige, hur det är att växa upp och leva som "helsvensk" men med ett utseende som vittnar om en annan härkomst. Här berättar Carina om projektet.

Carina och hennes man Christer adopterade dottern My från Kina 2001 och sex år senare sonen Tintin. Med ett förflutet i reklambranschen och ett intresse för hur skillnader och kontraster mellan bilder skapas, var det naturligt för Carina att forska om ämnen som diskriminering, vardagsrasism och kultur redan innan hon blev adoptivförälder.

När forskarkollegor med utländsk bakgrund sa att "Sverige är rasistiskt" väcktes hennes intresse för Sverige som land att växa upp i för adopterade. Carina ville undersöka den svenska vardagsrasismen som hon som "vit svensk" kände till även om hennes egna erfarenheter var begränsade eftersom hon inte tillhörde den utsatta gruppen, nämligen de vars utseenden vittnar om en härkomst i en annan del av världen.

Som adoptivförälder tyckte hon att det var viktigt att studera på vilket sätt adopterade utsätts för diskriminering, eftersom diskriminering alltid påverkar människors självkänsla och känsla av tillhörighet. Eftersom adopterade i socialt och kulturellt hänseende har "helsvensk" identitet, kan man påstå att diskriminering som drabbar adopterade är att betrakta som rasdiskriminering och inte som etniskdiskriminering vilket vanligen är det man antar drabbar invandrare med annan kulturell bakgrund, religion och språk.

I intervjuerna som Carina och Tobias i projektet har gjort med adoptivföräldrar och vuxna adopterade, bekräftas det att adopterade blir sorterade efter sitt utseende och således utsätts för diskriminering.

I boken ges många exempel på hur diskrimineringen kommer till uttryck, exempelvis upplever många adopterade att de bevakas extra i affärer och blir tilltalade på engelska. Carina menar att diskriminering ofta smyger sig in i vardagen. Ett exempel var när hon och dottern såg på Allsång på Skansen när den kinesiska artisten Wei Wei uppträdde. My såg så stolt ut och tyckte det var så roligt med en duktig förebild. Ända tills Sissela Kyle en stund senare under en hel monolog skämtade om kineser, varpå dottern blev väldigt kluven, förvirrad och nedstämd.

Tobias har efter att ha intervjuat vuxna adopterade visat att det faktum att adopterade blir så sedda påverkar deras identitet på flera sätt. En reaktion kan vara att bli extra "svensk"; t ex genom att prata extra artikulerat och bära "rätt" märkeskläder för att inte förknippas med invandrare eller utlänningar. En annan strategi är att ta avstånd från det "hel-svenska" t ex genom att åka utomlands och arbeta.

Carina har tittat på adoptivfamiljernas strategier mot diskriminering. Det alla gör är att stärka barnet så att de ska klara sig så bra som möjligt därute i en hård värld. Många försöker också hitta argument att svara om någon fäller rasistiska kommentarer. Det senare visar sig vara svårt att få att fungera i praktiken; ofta finns det något skäl eller någon lojalitet vilken gör att man inte för fram sina argument. Reagerar man t ex som adoptivförälder när mormor eller morfar som helt accepterat barnbarnet säger att de irriterar sig på invandrarna i Sverige? Det är viktigt att komma ihåg att många adopterade tar väldigt illa vid sig vid sådana kommentarer, eftersom de ofta delvis identifierar sig med invandrare.

Det är lätt för föräldrar att känna maktlöshet inför de uppfattningar och reaktioner som finns i samhället. Går det att ändra? Carina tycker att det är positivt att det inte längre är accepterat att skämta om judar eller mörkhyade personer och att fler idrotts- och popstjärnor med ickesvenskt utseende blir starka förebilder. Men hon menar att det ännu är det tillåtet och ansett som harmlöst att skämta om och driva med asiatiska utseenden och språk, vilket kan medverka till att barn och vuxna som är adopterade från Asiatiska länder kan känna sin svenska tillhörighet ifrågasatt samtidigt som den asiatiska tillhörigheten hånas.

Hur kan föräldrarna påverka? En sak är att skriva insändare om och anmäla rasistiska tv-program eller

reklamslag. Carina medverkade exempelvis i en artikel mot att ett fackförbund hade stora posters med asiatiska barnarbetare med slogan om att de hotar våra svenska jobb, vilket gjorde att kampanjen drogs tillbaks.

Och vi är många som kan göra det. Det finns många adoptivföräldrar i Sverige och många vuxna adopterade, men för att lyckas måste grupperna samarbeta.

Idag finns det ett visst motstånd mellan vuxna adopterade och adoptivföräldrar. Adoptivföräldrar kan exempelvis ofta föra fram att det är tråkigt att det är kritiska röster om adoption som hörs bland adopterade. Adopterade å sin sida är ärga och besvikna när adoptivföräldrar inte tar deras upplevelser av problemen i det svenska samhället på allvar. Carina och Tobias ser sitt projekt som ett försök att överbrygga den klyftan för att tillsammans kunna påverka genom att uppmärksamma problem som drabbar adoptivfamiljernas medlemmar negativt.

Många adoptivfamiljer känner att det inte är några problem med diskriminering eftersom de själv inte har upplevt några direkta problem. För Carina är det inte heller egna erfarenheter som lett fram till hennes engagemang i frågan, utan adopterades och invandrares berättelser om Sverige som ett vardagsrasistiskt land. Som förälder säger Carina att man bli tvingad att acceptera att man inte alltid vet allt, t ex exakt vad som händer på dagis och skolan när lärarna inte ser. Men även om vi inte vet vad som har hänt behöver vi inte förneka att det händer – bara för att ett problem inte drabbat en själv innebär det inte att det inte finns.

Carina förklarar att majoriteten av svenskfödda ser sig som helt fristående individer, inte som en del i en samhällsstruktur. Att se oss som "vita" är väldigt svårt eftersom det är tabubelagt att prata om ras. Ras är visserligen ett i biologisk bemärkelse felaktigt och missvisande begrepp, men tyvärr en högst levande och relevant social och kulturell faktor, vilket bokens alla berättelser om vardagsrasismen mot adopterade i Sverige visar avslutar Carina.

/Mona på kansliet

Vill du läsa mer kan du köpa boken Adoption med förhinder som forskningen presenteras i.

Den kan beställas från Mångkulturellt centrum's förlag: 08-531 850 21 eller butiken@mkc.botkyrka.se

